

TALVISOTA KUHMOSSA

1./JR 65 SOTAPÄIVÄKIRJA KUHMON RINTAMALTA

Alkuperäisestä sotapäiväkirjasta luettavaan muotoon muokannut

Matti Halonen 2015

P 4497**1./JR 65****SOTAPÄIVÄKIRJA****2.2.1940 – 6.3.1940**

1./JR 65 koottiin Oulussa Joulukuussa 1939, YH:n aikana palvelukseen kutsutuista Eteläpohjanmaan, Satakunta-Hämeen, Keski-Suomen ja Savon Sotilaspiirien miehistä. Joulun aluspäivinä komppania siirtyi pataljoonan mukana Suomussalmelle, josta voittoisten taistelujen jälkeen komppania siirrettiin 3-4.2.1940 Kuhmon rintamalla. Ensimmäistä pataljoonaa, johon ensimmäinen komppania kuului, sitä komensi majuri Yrjö Hakanen. Komppanian päälliköksi määrättiin luutnantti Tapio Saikku. Siirtymiskäskyn komppania sai Suomussalmen Salmin sillan maastossa.

- 2.2.1940 Ensimmäinen komppania on majoitettuna edelleen samaan paikkaan Suomussalmen Salmin sillan maastoon. Aamupäivällä oli ryhmän taistelukoulutusta, sekä marssinvarmistusharjoitus, jossa kiinnitettiin erikoisesti huomiota kärki-, ja sivustapartioiden tehtäviin. Iltapäivällä oli ampumarjoitus 300 metrin matkalta. Ammuttiin viisi laukausta rintakuviotauluun. Komppania on edelleen taisteluvalmiina. Kunto on tyydyttävä ja mieliala hyvä.
- 3.2.1940 Ensimmäinen komppania on edelleen majoitettuna saman paikkaan. Aamupäivällä oli ryhmän taistelukoulutusharjoitus, sekä harjoiteltiin käsikranaatinheittoa. Iltapäivällä komppania sai määräyksen valmistautua lähtemään matkalle etelään. Lähtöhetkeksi oli määrätty klo 22.00. Iltapäivä meni matkavalmisteluissa ja telttojen purkamisessa. Määräaikana tuli kaksi linja-autoa, sekä kuusi kuljetus-, ja kaksi tavarankuljetusautoa.
- 22.00 Näin lähdettiin matkalle oppaan opastamana ja saavuttiin seuraavana aamuna kovassa pakkasessa Kuhmon kirkolle.
- 4.2.1940 Aamun valjetessa oli pysähdytty Kuhmon kirkon läheisyyteen, jossa havaittiin, että osa kolonnasta oli jostakin syystä jäänyt jälkeen. Pakkanen oli armoittoman kova, jopa jäädettiin joiltakin nenän tai korvat. Matka oli muuten rauhallinen pimeän aikana. Kuhmossa näyttäytyivät vihollisen lentokoneet, joten oli riskiä jatkaa matkaa, mutta ei auttanut, oli mentävä eteenpäin. Matka jatkui Lammasperän Polvelaan, jossa saimme muistutuksen mitä "ryssän" lentokoneet voivat saada häiriön muodossa aikaan. Juuri kun ensimmäinen linja-auto oli kääntymässä huoltokeskukseen, lensi neljä pommituskonetta jotka pudottivat sarjan pommeja, jolloin yhdeksän metsään sijoitettua hevosta kuoli. Mitään muuta menetyksiä ei tullut, eivätkä hevosetkaan olleet meidän komppanian hevosia. Pitkästä matkasta ja kovasta pakkasesta johtui, että miehistö oli kurjassa kunnossa.
- 5.2.1940 03.30 Ensimmäinen komppania hälytettiin lähtöön. Matkan suunta oli kohti lounas-

ta, Lutjanjärven ja Lammin kautta ”ryssien” sivustaan, tarkoituksella katkaista ”ryssien” tieyhteys Saunajärven kohdalta. Matka jatkui vaivalloisesti, joskin suuremmitta kommelluksitta. Vihollisen lentokoneet häiritsivät matkaamme niin että oli jäätävä päivän ajaksi metsän suojaan. Iltahämärissä pystytettiin teltat tuntemattoman järven rannalle.
Komppanian päälliköiden käytyä tutustumassa tilanteeseen valmistauduttiin hyökkäämään Saunajärven tielle.

- 6.2.1940 03.00 Herätys ja marssi Saunajärven tielle alkoi ja saimme yhteyden tiehen. Tuohsimme kolme ”ryssää”, jotka ajoivat hevosella pitkin maantietä. Komppania Volanen miehitti tien lännen suuntaan ja ensimmäinen komppania idän suuntaan, johon asettui aseisiin tien molemmille puolille.
Illan pimetessä saimme sinne ruokaa, joka oli ruisvelliä. Yöllä myöhään saatiin kaksi teltaa koko komppanialle, joissa ei voinut nukkua. Miehistö on väsynyt.
- 7.2.1940 09.00 Ensimmäinen komppania sai määräyksen vallata niin kutsuttu Kannaksen maasto tien suunnassa itään. Etenimme klo 09.00 aikaan yli suon, aina edessä olevan metsämaaston läpi. Tulta saimme vastaamme sen suon reunassa, joka erotti meidät ”ryssien” korsuista. Asetuimme aseisiin Kannakselle. Osa komppaniasta palasi leirialueelle, minne oli tuotu kaikki telttamme. Yön saimme levätä teltoissa vuorotellen. Miehistö on väsyneessä kunnossa.
- 8.2.1940 Aamulla yritimme hyökätä yli suon ja vallata ”ryssien” asemat, mikä tehtävä epäonnistui kokonaan. Tuli kaksi kuollutta ja yhdeksän haavoittunutta. Paleltumia sattui ja mieliala oli apea. Oltiin vuorotellen teltoissa.
- 9.2.1940 Komppania sai määräyksen yrittää vallata vihollisen asemat. Tavoitteena oli vasemmalla oleva talo. Vihollisen kiivas tuli pysäytti hyökkäyksen. Menetyksemme oli kolme kuollutta ja kahdeksan haavoittunutta. Mieliala menetysten takia oli apea.
- 10.2.1940 Ensimmäinen komppania oli asemissa Kannaksen maastossa. Kaivoimme korsua ja parantelimme asemia. Miesten mieliala oli toiveikas, kun saatiin tietää, että alkaa lennellä omia lentokoneita jatkossa joka päivä.
- 11.2.1940 Ensimmäinen komppania oli samoissa asemissa. Päivällä lensi oma hävittäjä, joka pelotti kaikki ”ryssän” koneet pois. Illalla saimme suuren pakettilähe-tyksen tuntemattomalle sotilaille. Komppaniamme oikein juhli sitä. Mieliala oli hyvä.
- 12.2.1940 03.00 Herätys klo 03.00. Komppanian oli määrä tehdä komppania Vitikan kanssa läpimurto Saunajärven kannakselle. Kiersimme vasemmalta, aina järven rantaa myöten ja etenimme lähelle ”ryssien” korsuja. Vihollisen tuli oli kuitenkin niin voimakas, että oli jäätävä aseisiin päivän ajaksi. Kovan pakkasen johdosta sattui paleltumisia.
Tilanne keskeytettiin 13.2.1940 klo 04.00. Miehet ovat lopen uupuneita. Komppania jäi entisiin aseisiin Kannaksen maastoon. Mieliala on masentunut.
- 13.2.1940 Ensimmäinen komppania sai määräyksen asettua leiriin lähelle Lutjanjärveä, huoltotien varrelle. Leirialueeksi tuli kuitenkin Lammia lähellä oleva metsikkö.
- 16.00 Komppanian lähtö tapahtui vasta klo 16.00.

- 20.00 Teltat saatiin pystyyn klo 20.00, jolloin samassa tuli käsky, että "ryssän" partioita oli tavattu Vetkon maastossa ja ensimmäisen komppanian oli tuhottava ne. (Dolinin hiihtoprikaati).
- 14.2.1940 01.00 Komppania sai yhteyden "ryssiin" ja aloitti hyökkäyksen. Tilanne jatkui edelleen, mutta komppanian oli vetäydyttävä ennen aamun sarastusta epäedullisista asemistaan 300-400 metriä taakse päin, johon jäätiin päivän ajaksi. Iltapäivällä saatiin avuksi yksi tykki jolla ammuttiin suorasuuntauksella taloa johon saatiinkin hyviä osumia.
- 16.00 Saatiin etenemismääräys. Vänrikki Helariutta yritti joukkueensa kanssa vallata taloa, mutta "ryssien" tuli oli siksi voimakas, että oli palattava takaisin. Neljä miestä kaatui ja kuusi miestä haavoittui. Pimeän tultua vänrikki Mäkisen joukkue sai tehtäväkseen vallata talo. "Ryssät" ampuivat yhä, vaikka oli heitetty käsikranaatteja ikkunoista sisälle. Talo sytytettiin palamaan ja vasta silloin noin 15 "ryssää" syöksyi hurraten ulos, kaikki saivat surmansa. Kaikkiaan "ryssiä" tuhottiin noin 60 miestä. Matkaa jatkettiin menetyksistä huolimatta iloisin mielin kohti Kälkäsenjärveä. Miehet olivat lopen uupuneita, koska oli jo kaksi yötä valvottu peräkkäin.
- 15.2.1940 Aamuyöllä ensimmäinen komppania oli asettunut lepäilemään Kälkäsenjärven rannalle. Tiedustelijat olivat saaneet selville, että "ryssiä" oli järven toisella puolella. Heti aamulla tulikin hälytys, että "ryssät" ylittävät juuri järveä jonossa liikkuen. Komppania asettui puolustukseen ja tuhosi kaikkiaan noin 70 "ryssää". Saimme määräyksen palata takaisin huoltotietä pitkin, jonka olimme puhdistaneet vihollisista. Kärkijoukkomme havaitsi kuitenkin "ryssän" partion tien vasemmalla puolella ennen Kälkäsenjärveä ja partiosta noin 50 miestä tuhottiin. Myöhään yöllä leiriydyimme telttoihin lähelle Kälkäsenjärveä.
- 16.2.1940 07.00 Lähtö Kälkäsestä klo 07.00 aamulla ja saavuttiin Vetkon kautta entiselle leiri-alueelle, minne pystytettiin teltat ja asetuttiin lepäämään. Saimme tietää, että "ryssä" oli käynyt ryöstöretkellä pataljoonan huollossa.
- 17.2.1940 Ensimmäinen komppania sai käskyn asettua aseisiin Saunajärven pohjoispuolelle Luvelahteen.
- 12.00 Miehitettiin asemat. Teltat pystytettiin noin 300 metrin päähän etulinjoilta. Miehistö on perin uupunut ja mieliala on huono.
- 18.2.1940 Ensimmäinen komppania on asemissa Saunajärven pohjoispuolella, toisesta komppaniasta alistetun joukkueen kanssa. Päivä kului rauhallisesti, paitsi että oli pientä laukaustenvaihtoa vihollisen kanssa. Vihollisen lentotoiminta oli hyvin vilkasta. Muonankuljetus-, ja pommikoneita sekä hävittäjiä oli aina ilmassa. Miehistön kunto on heikko, sillä koko puolustuslinjalla oli ensimmäisestä komppaniassa vain 31 miestä ja toisen komppanian joukkueessa 11 miestä ja kolme konekivääriä, joten miehistö tuli ylirasitetuksi paljosta valvomisesta. Miehistön kunto heikko ja mieliala on apea.
- 19.2.1940 Ensimmäinen komppania oli puolustusasemissa Saunajärven itämaastossa. Koko päivän ajan oli molemminpuolista kivääri-, ja konekivääritulta. Muuten päivä oli rauhallinen. Lääkintäsotamies Arvid Periviita sai ylittäessään huoltotiellä olevaa suoaukeata, kuolettavan luodin vihollisen pikakivääritu-

lesta ja kuoli heti. Huoltotie muutettiin suon kohdalta toiseen paikkaan. Vihollisen lentotoiminta oli erikoisen vilkasta, ne pudottivat paljon paketteja piiritettyinä oleville omilleen.
Kompaniassa on edelleen paljon sairastapauksia. Saimme kiikarikiväärin.

- 20.2.1940 -24.2.1940 Tilanne pysyi samana. Kaivettiin korsuja.
- 25.2.1940 Ensimmäinen komppania oli asemissa Saunajärven itäpuolisessa maastossa.
- 04.30 Avattiin tuli harhauttamistarkoituksessa vihollisen asemia vastaan, jotka vihollinen nopeasti miehitti. Tulta jatkettiin käskystä klo 05.15 saakka. Vihollinen vastasi ajoittain kiivaasti tuleen ja osoitti muutenkin liikehtimisen merkkejä. Päivä oli rauhallinen lukuun ottamatta tavallista laukaustenvaihtoa ja lentotoimintaa.
Jalkasairauksia oli taasen useita. Komppanian kunto on muuten tyydyttävä ja mieliala hyvä.
- 26.2.1940 Ensimmäinen komppania on edelleen asemissa samassa paikassa. Päivä oli muuten rauhallinen, paitsi että oli ajoittain kiivasta kivääri-, ja pikakivääriltä asemien vasemmalla sivustalla. Ainakin asemista poistuttaessa ammuttiin joskus lujasti. Eräs toisen komppanian sotamies haavoittui. Sirpalesuojat saatiin jotakuinkin valmiiksi.
Komppanian kunto on tyydyttävä ja mieliala hyvä.
- 27.2.1940 Komppania on samoissa asemissa. Tavallista laukaustenvaihtoa.
- 17.30 Avattiin tuli kymmenen minuutin ajaksi vihollisen harhaanjohtamiseksi. Tuli toistettiin yöllä pariin kertaan. Pikakivääriampuja Snellman loukkasi kätensä korjatessaan epäkuntoon mennyttä pikakivääriä. Väapeli Rekola ja kolme sotamiestä palasi sairaalasta. Komppanian kunto on tyydyttävä.
- Mastojen nimitykset:
- Kannaksen maasto
Saunajärven itämaasto
Saunajärven esikuntamaasto
Saunajärven Luvelahden maasto
- 28.2.1940 Ensimmäinen komppania on edelleen Saunajärven itämaastossa. Päivä oli aivan rauhallinen, ei edes viholliskoneita lentänyt, vaikka ei ole sumuinen sää.
Komppanian kunto on tyydyttävä ja mieliala hyvä.
- 29.2.1940 Komppania on edelleen samoissa asemissa. Kohtalaista kivääri-, ja pikakivääriltä. Päivän kuluessa tuhottiin kiikarikiväärillä viisi vihollista. Vihollisen lentotoiminta on erikoisen vilkasta, komppania asemia se ei kuitenkaan häirinnyt. Korsujen kaivaminen aloitettiin. Komppania sai täydennystä yhden aliupseerin ja 25 miestä, joten komppania voitiin nyt jakaa kolmeen joukkueeseen.
Terveys on tyydyttävä ja mieliala hyvä.
- 1.3.1940 Ensimmäinen komppania on samoissa asemissa. Käytiin laukaustenvaihtoa. Vihollisen lentotoiminta oli erikoisen vilkasta. Vihollinen laski muun muassa laskuvarojen avulla paketteja. Päivä oli muuten rauhallinen, miehistön kunto tyydyttävä ja mieliala hyvä.

- 2.3.1940 Komppania samoissa asemissa. Aamu oli rauhallinen.
- 10.15 Vänrikki Mäkinen ja vääpeli Rekola sekä yksi joukkue lähtivät komennettuna kolmanteen komppaniaan, jossa valmisteltiin hyökkäystä. Komppanian hyökkäyksen piti alkaa klo 19.30.
- 17.30 Tykistön tulivalmistelu alkoi ja kyllä se olikin porinaa. Komppaniamme tehtävä oli vihollisen harhaanjohtaminen.
- 3.3.1940 Koko yön oli tavallista vilkkaampaa laukaustenvaihtoa.
- 17.45 Iltapäivällä klo 17.45 ensimmäinen komppania sai käskyn tulittaa vihollisen harhaan johtamiseksi. Ammuntaa jatkettiin myöhään iltaan saakka tavallista vilkkaampana.
- 4.3.1940 Ensimmäinen komppania on edelleen samoissa asemissa. Päivä rauhallinen. Saimme määräyksen hyökätä päin "ryssien" asemia. Käsky kuitenkin peruutettiin.
- 5.3.1940 Ensimmäinen komppania samoissa asemissa.
- 03.00 Komppanian päällikkö sai yöllä käskyn mennä pataljoonaan. Komppania sai käskyn hyökätä hämärän tultua. Hyökkäys tapahtui kahdessa eri ryhmässä, tarkoituksella vallata "ryssien" valvontalinja. Maasto oli meille hyvin epäedullinen, viholliselle päin viettävää risukkoa. Ryhmät etenivät ohi vihollisen kuulovartion ja heittivät käsikranaattinsa kohti "ryssien" linjoja. Vihollisen tulen pakottamana oli perääntyttävä lähtöasemiin. Tuli kuitenkin käsky, että tilannetta on jatkettava. Sama toistui aina uudestaan siihen saakka kun oli pakko perääntyä omiin aseisiin.
- 05.30 Ryhmät palasivat aamulla klo 05.30.
- 6.3.1940 Ensimmäinen komppania samoissa asemissa. Kaivoimme korsuja. Vauhtia työle antoi "ryssien" pommikonelaivue, joka pommitti asemiamme. Pudottivat sarjan pommeja noin 60 metrin päähän leiristä. Muutenkin oli vilkasta vihollisen lentotoimintaa.
- 7.3.1940 Ensimmäinen komppania oli samoissa asemissa. Päivällä lentotoimintaa oli tavallista enemmän. Illalla pieni partio yritti tuhota vihollisen kuulovartion, siinä kuitenkin onnistumatta. Kaivettiin korsuja.
- 8.3.1940 Ensimmäinen komppania samoissa asemissa.
- 12.00 Tuli tieto, että "ryssät" olivat liikkeellä ja pyrkivät jäälle. Joukko "ryssiä" tuhottiin järven jäälle.
- 18.00 Saimme määräyksen hyökätä klo 18.00. Komppania haravoi koko mottia ja puhdisti koko korsualueen "ryssistä". Vasta korsujen takana olevan aukean takana metsässä kohdattiin toinen ja kolmas komppania asemissaan.
- 22.00 Yöllä muutettiin asemissa teltoista korsuihin. Osa komppaniasta jäi aseisiin vallatulle alueelle.
- 9.3.1940 Ensimmäinen komppania oli viholliselta vallatuissa asemissa Saunajärven rannalla. Samalla tarkasteltiin sotasalista, mikä olikin runsas, kun ottaa huomioon,

että ”ryssillä” oli aikaa, joko ottaa ne mukaansa tai hävittää sitä.

- 10.3.1940 Aamupäivä oli rauhallinen paitsi että, vihollisen koneet lentelivät tavallista enemmän, tekivät vain tiedustelulentoja. Komppania sai käskyn valmistautua hyökkäyskuntoon. Marssi, joka käsitti niin kutsutun taistelukomppanian, tulisi tapahtumaan illalla.
- 22.00 Lähtö tapahtui klo 22.00. Sitä ennen täydensimme ammusvarastoja. Kolmannen komppanian luota komppania marssi niin kutsuttuun Luvelahden maastoon, jonne määrätyille leirialueille saavuimme aamulla klo 05.00.
- 11.3.1940 Päivä meni levossa ja syömisessä. Odotimme jännityksellä mitä tuleman pitää. Saatiin tietää, että piakkoin hyökätään niin kutsutun esikunnan maastoon.
- 12.3.1940 Päivä kului jännittyneessä odotuksessa, sillä meikäläisten tykit lauloivat koko päivän. Sanottiin, että oli määrä ampua noin 7000 kranaattia hyökkäyksen alkuun, jossa komppaniamme oli reservikomppaniana.
- 19.00 Hyökkäyksen oli määrä alkaa klo 19.00.
- 18.00 Kello 18.00 komppania lähti etulinjalle reserviin, jonne päästiin onnellisesti, vaikka vihollisen lentokoneet häiritsivät. Komppania asettui aseisiin erään kummun taakse. Etenemissuunnaksi annettiin kompassilukema 12-00. Olimme koko yön kuopissa, sillä hyökkäävän komppania läpimurto epäonnistui suuren mieshukan takia.
- 13.3.1940 04.30 Komppania sai määräyksen hyökätä päin ”ryssien” asemia ja murtautua hinnalla millä hyvänsä läpi. Määräystä höysti käsky: On taisteltava vaikka viimeiseen mieheen. Hyökkäyksestä kehittyi vallan murheellinen, sillä kun kärki oli päässyt noin 30-40 metriä ”ryssien” asemien eteen, alkoi hurja tulitus vihollisen puolelta. Oma tykistöemme ei voinut ampua pelosta, että osuvat omiin. Samalla, heti aamun valjetessa, ilmestyi noin 25 ”ryssän” lentokonetta taivaalle ja ryhtyivät ampumaan konekivääreillä ja pommittamaan hyökkääjiä. Tilanne kehittyi meille varsin katalaksi, kun ei päässyt eteen eikä taakse. Kun haavoittumisia alkoi sattua paljon, ei miehiä saanut millään etenemään. sattuipa paikoitellen joissakin joukoissa suoranaista pakokauhua, sillä vihollisen tuli oli vallan hirvittävä, koska mukana oli myös tykistöä. Kesken kaiken, noin klo 09.15 levisi tieto, että välirauha olisi solmittu ja samalla tuli määräys hyökkäyksen keskeyttämisestä. Lähetin vietyä perääntymismääräyksen etujoukoille, alkoi surkea ryömiminen takaisin, jossa vielä haavoittui hyvin moni mies. Kun ”ryssä” huomasi tilanteen, se aloitti oikean murhatulen. Kranaatteja ja kuulaa tuli vaikka mikä verran ja vaikka mistä suunnasta. Lentokoneet oikein riehuivat perääntyvien hyökkääjien yllä. Ampuivat sekä heittelivät vaikka minkä kokoisia pommeja.
- Etulinjan asemat miehitettiin kahdella joukkueella, muun komppania siirtyessä takamaastoon suojaan. Kellon lähetessä 11.00 alkoi tulitus linjoilla heikentyä ja loppuen kokonaan.
- 10.58 Kello 10.58, jolloin ”ryssien” koneetkin ottivat suunnan itään, yksi kone piirsi taivaalle sirpin ja vasaran. Seurasii haudan hiljaisuus, kukaan e tahtonut uskaltaa puhua, hiljaisuus oli niin outoa. Vähitellen uskottiin, että nyt se rauha taisi tulla ja liikuttiin vapaasti etumaastossa. ”Ryssät” lähtivät joukolla vastaan

puoliväliin, jonne joku meikäläinenkin meni. ”Ryssät” ottivat rauhan vastaan iloisen, meikäläiset hyvin vakain ilmein.

- 16.00 Komppania sai käskyn palata entiselle leirialueelle Saunajärven Mäntyharjulle, jonne saavuttiin illan hämärtyessä.
- 14.3.1940 Komppania on omassa leirissä. Levättiin ja oltiin oudon onnellisia rauhan johdosta. Heräsi vain kysymys, minkälainen rauha. Päivä kului varusteiden ja aseiden kunnostamisen merkeissä. Joitakin ylimääräisiä tavaroita vietiin pataljoonan varastoon.
- 15.3.1940 Aamupäivällä ei mitään erikoista.
- 14.00 Iltapäivällä klo 14.00 aikaan pari lähettiä sai käskyn lähteä Kuhmon kirkolle järjestämään majoitusta, muun komppania valmistellessa seuraavana päivänä siirtymään Kuhmoon.
- 16.3.1940 07.00 Komppania lähti kohti Kuhmoa.
- 18.00 Tultiin perille Kuhmon Suojeluskunnan talolle.

